

OBSAH

Úvod

1. Teoretická část
 - 1.1.1. Hledání zdrojů a inspirace
 - 1.1.2. Publikace o fotografování lidí se zrakovým postižením
- 1.2. Fotografové se zrakovým postižením
 - 1.2.1. Pete Eckert
 - 1.2.2. Sonia Soberats
 - 1.2.3. Bruce Hall
2. Charakteristika zrakového postižení
 - 2.1. Význam výtvarné výchovy a fotografie pro zrakově postižené a vzdělávací cíle
 - 2.2. Možnosti technického vybavení a adaptace pro zrakově postižené
3. Didaktická část
 - 3.1. Výzkumná sonda
 - 3.2. Výběr školy a respondenti
 - 3.3. Plán a průběh výzkumné sondy
4. Kapitola o respondentech
 - 4.1. Zjištěná data a jejich interpretace
 - 4.2. Prezentace zjištěných dat
 - 4.3. Návrh fotografických aktivit pro děti se zrakovým postižením
 - 4.3.1. Reflexe
5. Výtvarná část
 - 5.1. Představení cyklu Malování světlem

Závěr

Přehled odborné literatury

Přílohy

Rozhovory s vyučujícími

Přepis rozhovoru ZŠ 1:

Přepis rozhovoru ZŠ 2:

Příloha rozhovor Pete Eckert

CONTENTS

Introduction

1. Theoretical part
 - 1.1.1. Search sources and inspiration
 - 1.1.2. Publications on photography of people with visual impairment
- 1.2. Photographers with visual impairments
 - 1.2.1. Pete Eckert
 - 1.2.2. Sonia Soberats
 - 1.2.3. Bruce Hall
2. Characteristics visual impairment
 - 2.1. The importance of art education and photography for the visually impaired and educational objectives
 - 2.2. Opportunities technical equipment and adaptation for the visually impaired
3. Didactic part
 - 3.1. Research probe
 - 3.2. Selection of the school and respondents
 - 3.3. Plan and conduct of the research probe
4. Chapter on Respondents
 - 4.1. Data and their interpretation
 - 4.2. Presentation of the data
 - 4.3. Proposal photographic activities for children with visual impairment
 - 4.3.1. Reflection
5. Art part
 - 5.1. Presentation of the series Painting with light

Conclusion

Literature review

Attachments

Interviews with teachers

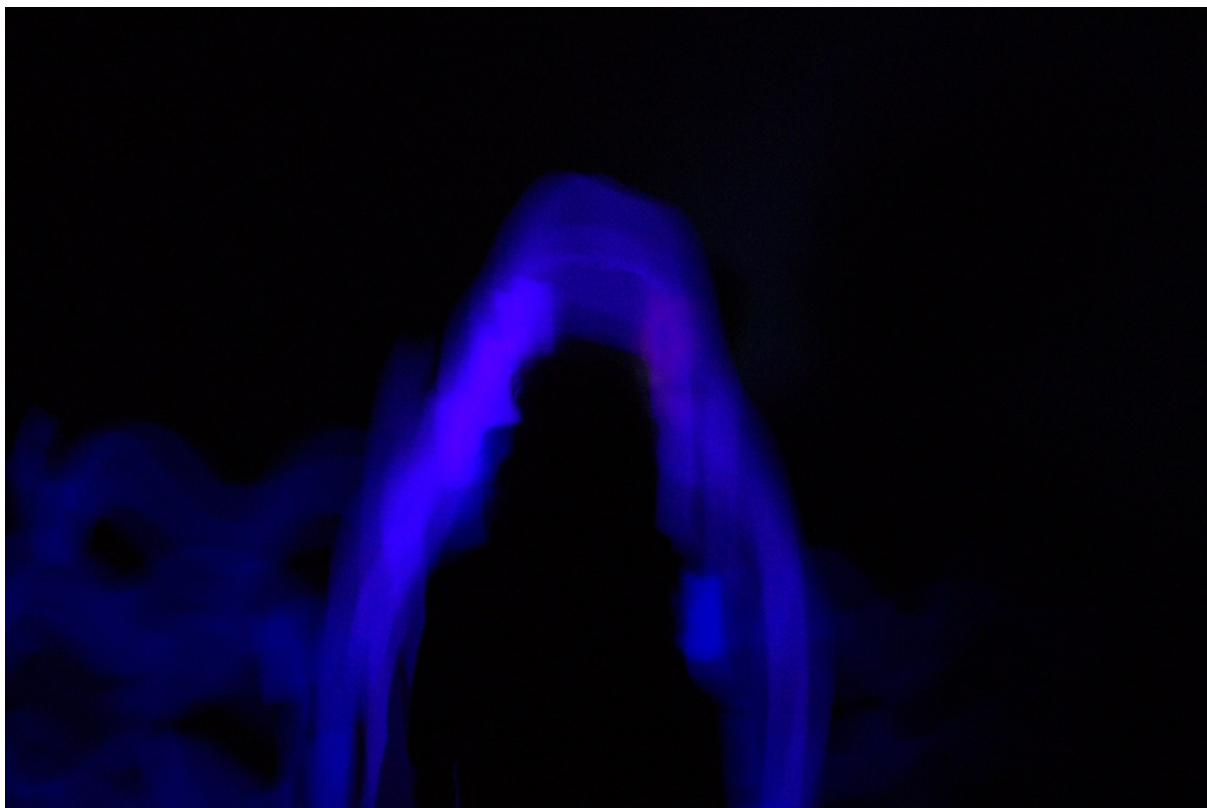
Transcript of the interview Elementary school 1:

Transcript of interview Elementary School 2:

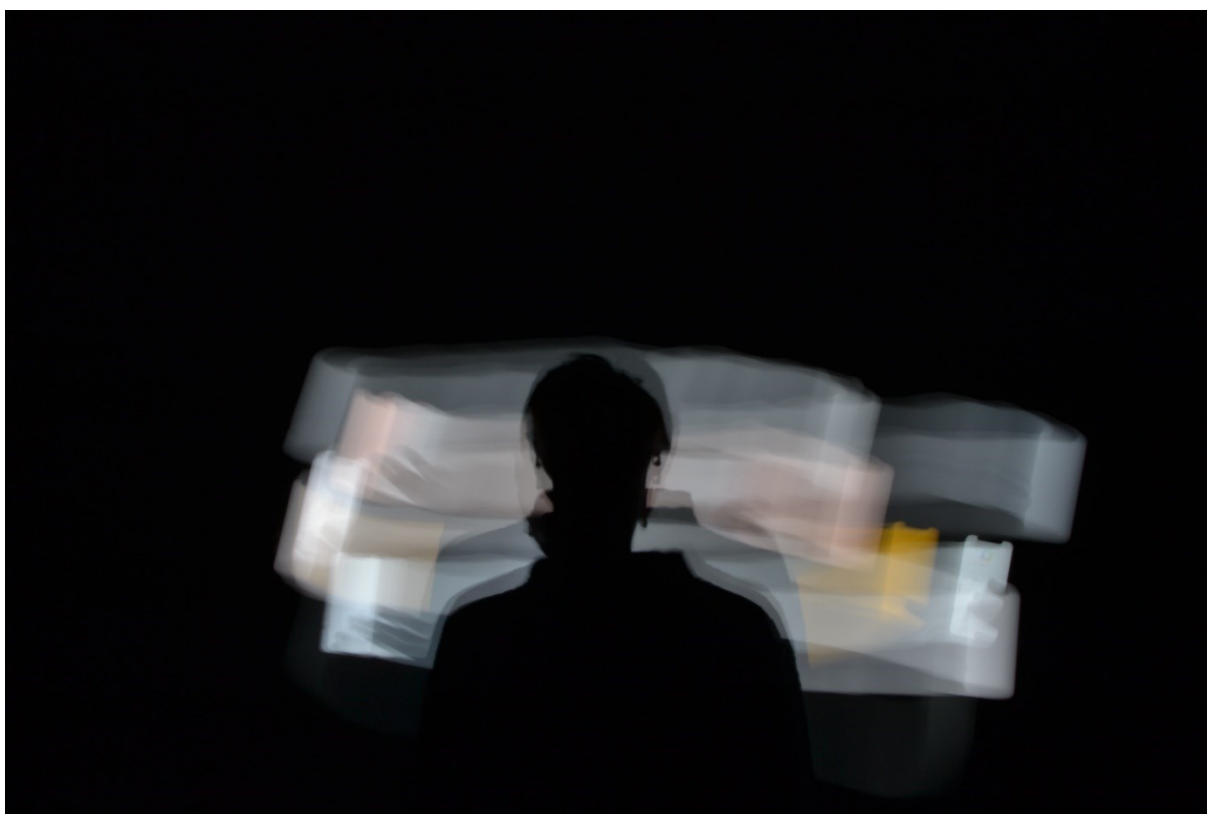
Attachment Interview Pete Eckert

Přílohy

Příloha Fotografického cyklu Malování světlem

Obrázek 4 cyklus malování světlem

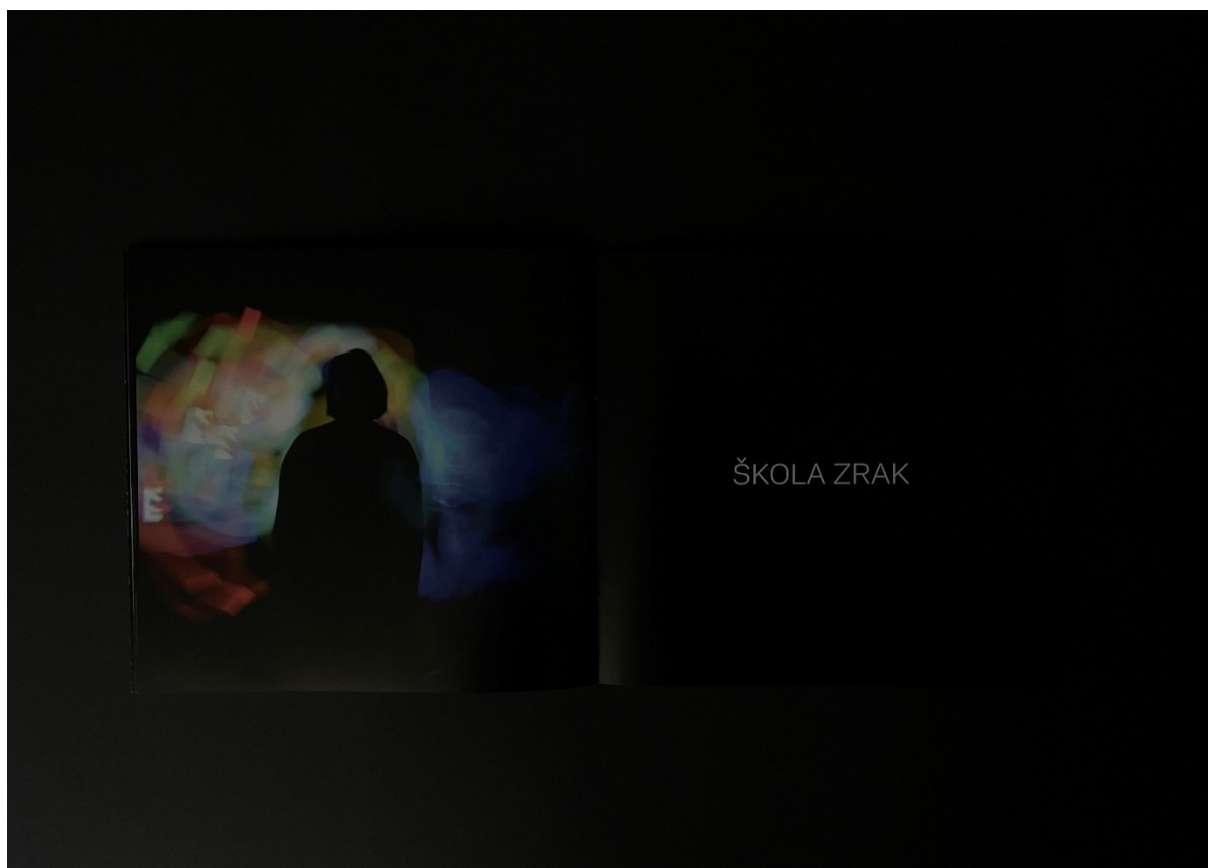

Obrázek 7 cyklus malování světlem

Obrázek 7 cyklus malování světlem

Příloha portfolium

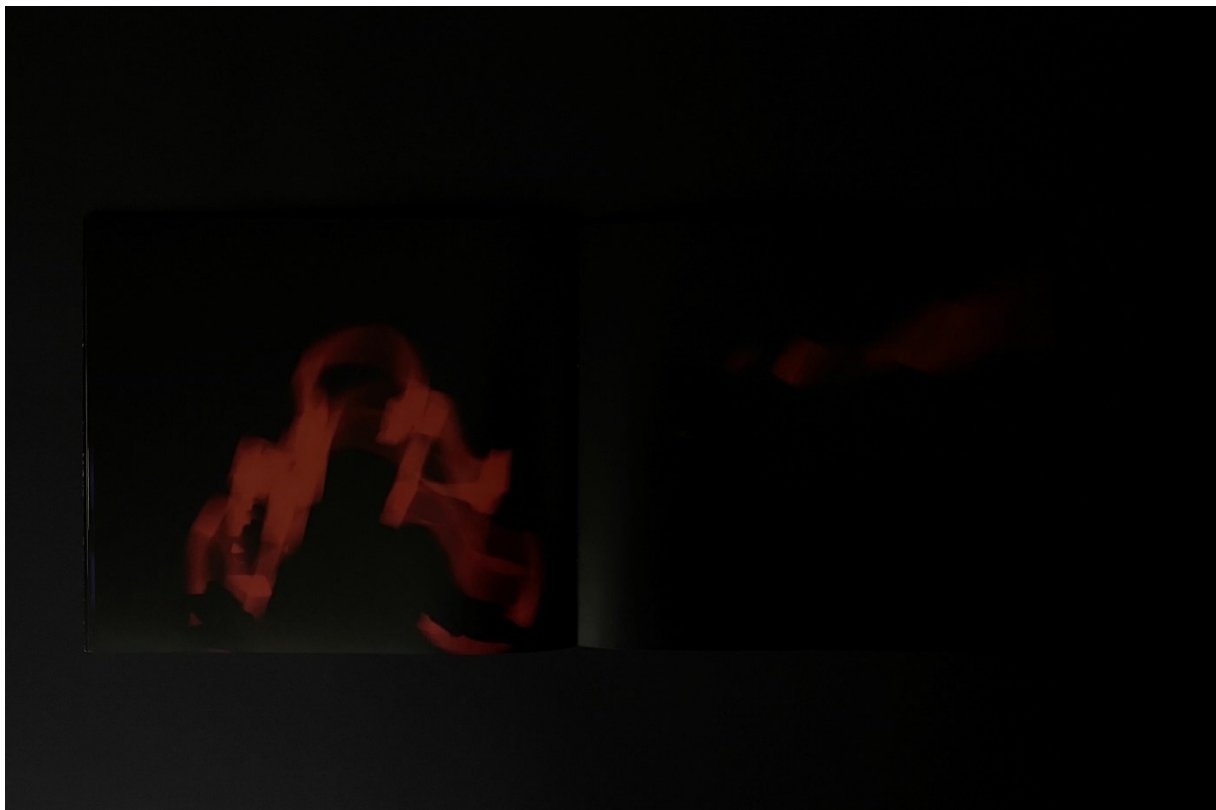
Obrázek 1 - součást portfolia

Obrázek 2 - součást portfolia

Obrázek 3 - součást portfolia

Obrázek 4 - součást portfolia

Obrázek 5 - součást portfolia

Rozhovory s vyučujícími

Přepis rozhovoru ZŠ 1:

Jsou žáci se zrakovým postižením seznamováni s fotografií a fotografováním v hodinách výtvarné výchovy? Proč jsou a proč nejsou? Co brání tomu, aby žáci se zrakovým postižením mohli být seznamováni s fotografováním a fotografií ve výuce VV? Jaké jsou důvody pro seznamování žáků se zrakovým postižením s fotografií a fotografováním?

„Ano žáci jsou na naší škole s fotografií seznamováni, fotografii beru jako takovou přidanou hodnotu. Žáci jsou pravidelně fotografováni kvůli praktickému využití a skupinovým aktivitám. Fotografie jako portréty jsou vystaveny ve třídách. Fotografie z různých akcí a aktivit jsou vystaveny na školních chodbách. Můžu říct, že i žáci sami fotografují zcela běžně na jejich mobilní telefon. Občas ztrácí pojem o tom, co na fotografii zachytit, mají potřebu fotit vše a význam fotografie potom není takový. Na druhém stupni tvoří fotografické aktivity, portfolio, ročníkové práce a výstupy. Jediné, co by mohlo fotografování bránit je ochota vedení dát finance na vybavení potřebné k aktivitě, fotoaparát je také zodpovědnost navíc. Člověk musí hlídat děti a ještě vybavení. Já osobně se fotografování nijak nebráním a aktivita Malování světlem mi přijde jako zajímavé zpestření pro moje žáky. Důvodem pro seznamování žáků s fotografií je estetické působení. Fotografie v papírové podobě má pro žáky větší váhu, fotka je pro ně důležité a pocit mít jí u sebe. Fotografování je dovednost, která může žákům dodat sebevědomí. Fotografie jako taková je zajímavou alternativou pro žáky, kteří mají špatnou motoriku. Jak jsem už říkala v rámci hodin výtvarné výchovy nefotíme, ale praktické využití fotografie u nás na škole má. Cíle vyučování fotografování a o fotografii ve výtvarné výchově na základní škole pro žáky se zrakovým postižením jsou dle mého názoru seznámení s technologií jako takovou, úprava fotografií a estetická funkce. Je mi 63 let a v praxi jsem už 43 let. Mám vystudovanou speciální pedagogiku, logopedii, psychopedii a tyflopedit. Na této škole vyučuji pouze 7 let. Jak byste žáky motivovala k vyzkoušení aktivity, která není typická pro osnovy standardní výtvarné výchovy? Je dobré mít svůj kreativní svět, tvorba žáky baví a je pro ně relaxační. Máme na škole spoustu žáků, kteří mají problémy se dlouho soustředit. Myslím si, že pozitivní učitel je základ k dobré motivovanosti žáků. Na závěr našeho rozhovoru bych se ráda zeptala na poslední otázku, a to je, jak může přispět společnosti umění vytvořené člověkem se zrakovým postižením? Umění zrakově postižených je jinak pojaté, mají handicap, který by se neměl brát jako bariéra pro tvoření. Fotografovat může každý člověk a mít z toho radost. Je to jiná forma umění, která může různě působit a strhává bariéry. Umění zrakově postižených může sloužit jako podpora dobré věci v rámci různých veřejných výstav. Společnost by se měla naučit akceptovat takové umění, poznat autora a jeho autentický příběh.“

Přepis rozhovoru ZŠ 2:

Jsou žáci se zrakovým postižením seznamováni s fotografií a fotografováním v hodinách výtvarné výchovy? Proč jsou a proč nejsou? Co brání tomu, aby žáci se zrakovým postižením mohli být seznamováni s fotografováním a fotografií ve výuce VV? Jsou žáci se zrakovým postižením seznamováni s fotografií a fotografováním v hodinách výtvarné výchovy? Proč jsou a proč nejsou? Co brání tomu, aby žáci se zrakovým postižením mohli být seznamováni s fotografováním a fotografií ve výuce VV? Jaké jsou důvody pro seznamování žáků se zrakovým postižením s fotografií a fotografováním?

„A já jsem psala, že to tam je jenom vlastně jako materiál výtvarný. A třeba nějaká nástěnka? Ne neděláme. A co fotografie z akcí? To ano, máme kolegyni, která fotografuje. Děti nefotografují nebo o tom nevím. Využívají mobilní telefon, ale spíš na nahrávání zvukové. U nás na škole je fotografování bráno jako touha vyrovnat se těm, který opravdu tu fotku dělá. Pokud to tady někdo dělá, tak je to jenom z té touhy a vlastně tam trochu je i třeba mentální postižení, tak si myslí, že když budou cvakat a udělají ty fotky, ale oni se na ně nepodívají. Oni chtějí jenom udělat tu činnost samotnou. Takže by je bavilo třeba fotit? Bavilo by je asi cvakat něco. Vycházím právě z filmu Nespatřené, který byl u Vás na škole natočen a tam děti popisují, že i přestože fotky nevidí kladou důraz na to, že fotí pro někoho. Ano, ano, a to taky zaznamenávají pro rodinu. To jsou takové dvě polohy, myslím že se chtějí vyrovnat těm co vidí a na druhou stranu to chtějí zaznamenat pro někoho blízkého. Další otázka je proč si myslíte, že nejsou seznamováni s fotografií v těch hodinách? Myslíte, že je to otázka vybavení, že by bylo těžké ho sehnat nebo spíš je složité napasovat fotografování do osnov? Asi je to spíš mnou, protože já k tomu nemám vztah a dál to nerozvíjím. Ale nemyslím to tak, že bych k tomu neměla vztah, tak že bych nefotila. Jenom mě to asi nenapadlo s nimi dělat. Co tomu brání? Snažím se najít techniky, které jsou pro ně zajímavější. Hodně pracujeme hmatově. Proč si myslíte, že by žáci měli být seznamováni s fotografií? Co by jim to mohlo přinést? To já nemůžu vědět co jim to přinese, to bych to musela zkusit. Mokrát to vlastně, když tady fotíme v rámci školy a máme z různých akcí fotky, tak vlastně ty děti tu fotku nechtějí. Někteří to nechtějí, že to stejně nevidí a někteří si ji vezmou, že ji ukážou doma. Když tady nevidí, tak jasná odpověď holky, která není mentálně postižená je, že to nechce, protože jí to k ničemu není. A ty lehce mentálně postižený jako mají radost z nějakého obrázku, že ho ukážou doma. Ale jako jinak záleží na tom, jak to to dítě vyhodnotí. Myslíte, že to může být ovlivněné věkem? Ne to jsem právě mluvila o poměrně starší slečně a ta mi řekla rovnou, že jí to prostě nezajímá. Za jakých okolností jsou žáci seznamováni s fotografií? Jak jsme se už bavili prostřednictvím fotografií z akcí, žák si potom sám přebere důležitost fotografie, jestli ji chce domů. Většinou to dělají menší děti nebo ty více

postižené. Záleží na tom postižení, ty více postižený to nezajímá a ty co jsou více mentálně postižení ty to taky nezajímá, protože zase vyhodnotí, že jim to k ničemu není nebo aspoň z jejich hlediska. Jaké jsou cíle vyučování fotografování a fotografie ve výtvarné výchově? Je ta vaše práce apriori postavená pro nevidomé nebo zrakově postižené? Práce je zaměřena na obě skupiny. Cíle jsou asi podobné jako ve výtvarné výchově celkově rozvíjet nějaké výtvarné citění. Tak pořád nevím, jak u té fotografie, která je jako papír plocha. U těch zrakově postižených dětí je to zajímavější hmatově, mají rádi povrchy. Myslíte, že by se fotografie dala využít tedy jako podklad a na ní tvořit něco hmatového? Já vím, ale oni to sami neudělají, stejně bych je musela navádět nebo jim to nějak hmatově odlišit stejně jako jim dělám hmatové obrázky. A pokud něco tvoříte, tak spíše necháváte pracovat žáky samotné nebo navádíte? To zase záleží na tom záměru zrovna té hodiny, takže buď mají volnou tvorbu, kdy si můžou tvořit, jak chtějí. Pokud si snažíme něco ukazovat a něco ztvárňovat, tak se snažím navádět a pak záleží na nich a podruhé to už můžou dělat sami a bez té mojí pomoci a bez mých hmatových pomůcek. V závěru rozhovoru bych se ráda dozvěděla něco o vás. Ted záleží 35 let jsem v praxi a 15 let ve školství na téhle škole a vzdělání mám speciální pedagogiku se zaměřením na ruční práce. Studovala jsem v Praze a je to dávno a bylo to trošku jinak. My jsme tenkrát měli pedagogiku pro mládež vyžadující zvláštní péči, ted' úplně přesně nevím, jak to tam bylo formulované. A učitelství nebo, tak nějak to bylo, ale já jsem studovala dálkově, protože mi tehdejší zaměstnavatel nepovolil, abych studovala učitelství, tak jsem studovala vychovatelství, a proto mám ty ruční práce. Končily jsme v roce 1990 a chtěli jsme po škole tenkrát, aby nám sloučily ty dva obory to učitelství a vychovatelství, protože vlastně ty učitelé mohli jít dělat vychovatele, ale my se stejným studiem nemohli jít učit. Oni udělali výjimku ve vyhlášce už potom, protože jsme se lišili jen v metodice a tím zrovnoprávnili ten obor učitelství a vychovatelství. Ted jsou s tím trochu starosti, každý si to představuje jinak. Ta výjimka v zákoně je a před pár lety byla taková akce, jestli máme všichni správné vzdělání a jsme tam, kde máme být. Já jsem nakonec vnesla otázku na ministerstvo školství a oni mi řekli, že je to správně, tak jak to je a, že jsem po těch 35 letech pořád pedagog. Bylo to komplikované, ale nakonec to dobře dopadlo. “

Příloha rozhovor Pete Eckert

„Fotografování jsem nikdy nebral vážně, dokud jsem úplně neoslepl. Byl jsem vzdělán jako sochař a designér průmyslových výrobků. Vždycky jsem byl vizuálně založený a plánoval jsem studovat architekturu na Yale, ale pak jsem začal ztrácet zrak. Lékař mi lhostejně oznámil, že trpím retinitidou pigmentosou a bez dalších komentářů opustil místnost. Když jsem poslouchal Dr. Deana Edella na televizní stanici v San Francisku, dozvěděl jsem se, že oslepl úplně. Jeden posluchač se ptal na retinitidu pigmentosu a slova doktora na mě zapůsobila jako kladivo. "Osoba s RP postupně ztrácí zrak, až nakonec oslepe." Pro RP zatím neexistuje žádná léčba.

Trvalo mi dva roky, než jsem se vzpamatoval a zjistil, co dál. Tehdy jsem byl tesařem a dělal jsem výbornou práci. Nikdy jsem nemusel hledat práci. Přesto jsem pracoval jen minimum, aby se mi platilo nájem a jídlo. Moje přítelkyně Amy mi v této obtížné době zůstala oporou. Amy a já jsme byli zasnoubení. Staral jsem se o budoucnost. Jednou jsem pro ni vykreslil grafy, které znázorňovaly postupnou ztrátu zraku. Řekl jsem Amy, že pokud mě opustí po svatbě, nebudu ji za to vinit. Vydržela mi. V červnu budeme mít 33 let manželství. Děkuji ti, Amy.

Můj zrak rychle upadal.

Věděl jsem, že musím přestat řídit svoji Moto Guzzi, kterou jsem tak miloval. Práce na staveništi se také stala nebezpečnou. Nakonec jsem se rozhodl, že se přestěhujeme na východní pobřeží, abych byl blízko rodiny. Díky, maminko. Oženili jsme se v růžové zahradě v Elizabeth Parku ve West Hartfordu, Connecticutu. Získal jsem titul MBA a černý pás bojových umění. Moje obavy se týkaly toho, jak vydělávat peníze a jak se chránit. MBA a černý pás mi pomohly, ale moje problémy zdaleka nekončily.

Když jsem získal titul, téměř jsem byl slepý. Měl jsem velmi úzké zorné pole. Stále jsem dokázal číst. Snažil jsem se získat práci v bankovníctví. Při každém vyprávění o své postupující slepotě mě, ale odmítli. V škole jsem si vedl dobře a splnil všechna jejich kritéria. Líbilo se jim to, dokud jsem jim neřekl, že jsem oslepl. Bylo to mé první tušení o stigmatu, které je spojené s oslepnutím.

Amy neměla ráda chladné zimy v Connecticutu. I když byla roztomilá zabalena jako malé dítě. Sliboval jsem jí, že ji dostanu zpátky na západní pobřeží. Poté, co jsme navštívili přítele v Sacramentu, jsem si uvědomil, že je to dobré místo pro slepé lidi. Je zde rovina, ulice jsou orientovány podle světových stran, je tu dobrá doprava a líbí se nám počasí. Příliš mnoho kilometrů jsem už ušel ve sněhu a tmě, abych dokončil školu a dostal se do Doja. Sacramento je dost blízko na to, aby se Amy mohla vidět se svou rodinou v zálivu. Měli jsme si také našetřeno

na dům. Rozhodl jsem se, že koupit dům v San Franciscu se nikdy nestane, protože ceny jsou tam velmi vysoké a hledání práce se stalo obtížné. Našel jsem práci u státu. Míse mého oddělení byla pomáhat slepým. Ale jak dobře vědí mnozí slepí a postižení, vládní byrokracie často překáží místo pomoci. Byl jsem zděšen, jak systém zachází se slepými lidmi, kterým jsme měli pomáhat. V Kalifornii je míra nezaměstnanosti slepých osob asi 85 procent. Jel jsem dál.

Rozhodl jsem se, že chci dělat něco zábavného.

Vrátil jsem se k bojovým uměním a pořídil jsem si vodícího psa jménem Uzu. Začal jsem se znovu věnovat umění. Po roce jsem byl zpět ve světě a cítil jsem se lépe. Můj krásný vodící pes a já jsme společně urazili nespočet mil. Dokázal jsem se prát se zrakově zdravými černými pásy a na první pohled jsem nevypadal slepý.

Dělal jsem dřevořezy a koupil si soustruh na dřevo. Každý den, když Amy přišla z práce, jsem jí ukazoval denní umělecká díla. Dělal jsem čím dál větší dřevořezy, abych mohl vnímat obraz rukou. Nakonec jsem je řezal elektrickou frézou. Tai Chi mi pomáhal, když jsem pomalu prováděl řezy. Pokaždé, když Amy přišla domů, jsem vytiskl další testovací otisk. Ona se ani nestačila posadit a já už jsem se jí ptal, jak to vypadá. Vztekala se na mě. Potřeboval jsem nový, rychlejší médium. Potřeboval jsem lepší způsob, jak poznat, co dělám. Věděl jsem, že výrobky na soustruhu si na živobytí nevydělám. Byly sice hezké. Lidé byli ohromeni tím, že jsem se dokázal naučit používat soustruh bezpečně. Ale nechtěl jsem se vzdát a dělat z umění jenom koníčka.

Jednoho dne jsem uklízel zásuvku a našel starý fotoaparát své tchyně. Zemřela několik let předtím. Mám rád mechanické věci, takže mi Amy přistihla, jak si s ním hraju. Požádal jsem ji, aby mi popisovala nastavení, abych zjistil, jak používat toho Kodaku z padesátých let. Zjistil jsem, že je fotoaparát fascinující a objevil jsem, že má infračervené nastavení. Přišlo mi vtipné, že slepý chlap dělá fotografie ve spektru neviditelných vln. Byl jsem nadšený. Nic jsem nevěděl o filmech nebo manuálních fotoaparátech.

Moje první fotografická výprava po tisících otázkách v obchodě s fotoaparáty to všechno odstartovala. Lidem se mé fotografie líbily. Našel jsem rychlejší médium. Znovu jsem položil milion otázek v obchodě s fotoaparáty. Musím dát velký kredit Camera Arts tady v Sacramentu. Bez nich bych se nemohl naučit fotografovat. Hledal jsem knihy o fotografii, ale nakonec jsme je museli hledat na bleších trzích. Snažil jsem se najít fotografické knihy ve státní knihovně. Ale referenční počítač, který měl umožnit slepým číst knihy, nefungoval. Domluvil jsem si schůzku

se specialistou na zdroje a ona nemohla systém rozběhat. Zavolali další lidi, ale nikdo nemohl pomoci. Zajímalo by mě, jestli ten počítač vůbec kdy fungoval.

Byl jsem sám na hledání cesty.

Koupil jsem si vlastní počítač a mluvící skener. Sám jsem se naučil používat adaptivní software. Fungoval to tak nějak. Byl to velmi náročný systém, ale trochu je lepší než nic. Ted' jsem mohl číst vzácné knihy o fotografování. Obchod s fotoaparáty mi zapůjčil starý středoformátový Mamiya flex. Miloval jsem ho. Držel jsem ho tak často, že se na povrchu začaly projevovat známky opotřebení. Vrátil jsem Mamiyu majitelce obchodu Camera Arts a omluvil se jí. Byla tak milá, že mi nabídla fotoaparát zdarma. Líbila se jí moje snaha se učit. Řekla, že ho chtěla dát hladovému studentovi. Poděkoval jsem jí, ale vysvětlil jsem jí, že nejsem ten pravý kandidát. Začal jsem hledat podobný použitý fotoaparát. Když jsem ho našel, měl jsem dva funkční základní fotoaparáty. Báječně jsem se bavil.

Staré fotoaparáty mě provázely na mých nočních výpravách. Uzu se musel naučit nový povel. Jeho povel, který měl zabránit uličním chuligánům v krádeži mého vybavení, byl "hlídej mé hračky". Naučil jsem ho povel "najdi si svou hračku", takže přidání povelu, který měl chránit můj fotoaparát, bylo přirozené. Také pomohlo, že vypadal jako velký černý vlk. Lidé mě někdy napadli, aby mi vzali fotoaparáty, ale nikdy jsem nebyl zraněn a neztratil jsem ani jeden kus. Uzu nikdy nikoho neublížil. Jen se postavil mezi mě a zločinci, dokud jsem se dokázal srovnat a dát mu povel k odletu, který jsem ho naučil. Díky, Uzu.

Jsem pouze turista ve světě zrakem zdravých lidí.

Ženy mluví o skleněné stropu. Slepí lidé se potýkají se skleněnými vstupními dveřmi. Můžeme se dívat do pracovního prostředí, ale nesmíme do něj vstoupit. Já dělám něco jiného. Fotografie zasílám pod dveře zrakem zdravého světa, aby byly viděny ve světle těch, kteří vidí. Moje dílo vidím v momentu pořizování snímku ve své mysli. "Vidím" každý snímek velmi jasně, jenom používám zvuk, hmat a paměť. Jsem spíše konceptuální umělec než fotograf. Moje vlivy pocházejí z mého pamětního umění a toho, co nyní nacházím ve světě kolem sebe. Ted' také prosím, abych mohl dotýkat se soch v muzeích. To je další dlouhý příběh.

Nejsem vázán předpoklady zrakem zdravých lidí nebo jejich předpokládanými omezeními. Fotoaparát je pro mě další způsob tvorby umění. Ve skutečnosti mé kresby vypadají jako mé fotografie alespoň ty, které jsem vytvářel, když jsem viděl. Existuje společný prvek, který spojuje všechna mé umělecká díla. Kdybyste viděli moje staré figurální sochy, poznali byste to. Mají

takový drsný styl. Už od mládí a při váze 125 liber jsem začínal s velkými kameny a skončil s malými.

Snáním se prosekávat novou cestu jako slepý vizuální umělec. S viděnými lidmi nedělám umění. Dostávám od nich zpětnou vazbu před tím, než vytvořím velké tisky. Vyfotím snímek, zpracuji film a provedu kontaktní tisk. Dělán, co nazývám vzorkovými otisky. Je zde jasný rozdíl. Potřebuji zpětnou vazbu, abych si mohl dovolit vytvářet velké finální produkty. Mohl bych zcela vyloučit zrakově zdravé lidi z mého procesu. Mohl bych napsat zprávu o události pořízení snímků. Negativy, kontaktní listy a záznam o události by mohly být finálním produktem. Větší tisky mi ale dělají větší radost. Chci, aby se na nich podíleli zrakově zdraví lidé. Je to dobrý most mezi slepými a zrakově zdravými. Chci být začleněn do světa a přijat.

Je pro mě důležité, aby zrakově zdraví lidé přemýšleli o slepotě.

Co získávám z fotografování, je sama událost, ne snímek. Dělán velké tisky, abych přiměl zrakově zdravé lidi k přemýšlení. Rozhovory s lidmi v galeriích staví most mezi mé vnímání ve své mysli a jejich vize mé práce. Občas lidé odmítají věřit, že jsem slepý. Jsem vizuální člověk. Jenom nemohu vidět. “¹

¹ <https://peteekert.com/>